

AUTOREFERAT

1. Imię i Nazwisko

DOROTA SIWOR

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe:

a) magister filologii polskiej, Instytut Filologii Polskiej, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Jagielloński, 1992 r.; tytuł pracy *Symbolika widzenia świata w powieści Tadeusza Nowaka pt. „A jak królem, a jak katem będziesz” a rytuał inicjacji*”. Promotor: prof. dr hab. Aleksander Fiut;

b) doktor nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa, Instytut Filologii Polskiej, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Jagielloński, 2000r.; tytuł rozprawy *W kręgu mitu, magii i rytuału. O prozie Tadeusza Nowaka*. Promotor: prof. dr hab. Aleksander Fiut, recenzenci: prof. dr hab. Stanisław Balbus, prof. dr hab. Stanisław Burkot;

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

Po uzyskaniu stopnia doktora byłam zawodowo związana z macierzystym Wydziałem Polonistyki (wcześniej Instytut Filologii Polskiej) Uniwersytetu Jagiellońskiego. W latach 2001–2009 byłam zatrudniona na podstawie umów cywilno-prawnych jako asystent z doktoratem, prowadziłam zajęcia na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych.

Od 1 października 2016 roku nieprzerwanie jestem zatrudniona na podstawie umowy o pracę na Wydziale Polonistyki UJ jako asystent z doktoratem (Katedra Historii Literatury Polskiej XX Wieku).

W latach 2002–2015 byłam pracownikiem naukowo-dydaktycznym w Kolegium Nauczycielskim w Bielsku-Białej (specjalność: język polski), nad którym opiekę naukową sprawował Uniwersytet Jagielloński. Nie była to placówka naukowa, ale realizowany program zajęć był w pełni zgodny z programami studiów polonistycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kolegium prowadziło też własną działalność naukową (organizacja konferencji naukowych, wydawnictwo naukowe, współpraca z placówkami naukowymi).

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2017 r. poz. 1789):

js.

a) tytuł osiągnięcia naukowego

Tropy mitu i rytuału. O polskiej prozie współczesnej – nie tylko najnowszej

b) (autor, tytuł publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy)

Dorota Siwor, *Tropy mitu i rytuału. O polskiej prozie współczesnej – nie tylko najnowszej*,
Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2019;
recenzent wydawniczy: prof. dr hab. Anna Węgrzyniak

c) omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Głównym problemem badawczym, którym zajmuję się w książce *Tropy mitu i rytuału. O polskiej prozie współczesnej – nie tylko najnowszej* jest zagadnienie wykorzystywania w tekście literackim struktury i tematyki mitu oraz związanego z nim rytuału. Interesują mnie związki między literaturą a mitem rozpatrywane w kilku aspektach: nawiązań do struktury, tematu, funkcji. Monografia prezentuje twórczość wybranych pisarzy przez pryzmat strategii mityzacji. Omawiam teksty prozatorskie polskich autorów powstałe przede wszystkim w drugiej połowie XX wieku i w pierwszych latach kolejnego stulecia. W dwóch dziesięcioleciach po 1989 roku ukazało się szczególnie wiele utworów, w których interesujące mnie zjawiska występują. Warto jednak analizować je obok wcześniejszych powieści wykorzystujących w podobny sposób mit i rytuał, widoczne są bowiem wówczas dialogi, nawiązania czy przeciwstawienia, które stanowią z jednej strony o ciągłości procesu historycznoliterackiego, z drugiej zaś dowodzą, że literatura jest całością tworzoną wprawdzie w układzie linearnym, ale istniejącą synchronicznie, dzięki sieci powiązań i powinowactw, dzięki czerpaniu z tych samych źródeł. Choć strategie artystyczne pisarzy związane z wykorzystaniem nawiązań do mitu mogą być różne, omawiane w książce teksty łączę ze względu na dostrzegany w nich wspólny mianownik, którym jest poszukiwanie porządku rzeczywistości, źródeł wyobrażeń o niej i wreszcie własnej tożsamości. Poszukiwania takie, udzielanie odpowiedzi na związane z nimi pytania, były jednym z najważniejszych tematów opowieści mitycznej. Wyróżnienie kręgów tematycznych stanowiło kryterium kompozycyjne mojej monografii. Kręgi te łączy także kwestia scalającej roli opowieści, jej wpływu na człowieka i świat.

W swoich rozważaniach wykorzystuję konteksty antropologiczne, filozoficzne, religioznawcze, przede wszystkim zaś formułowane w XX wieku koncepcje mitu i rytuału. Przywołuję teorie i ustalenia badaczy takich jak Mircea Eliade, Ernst Cassirer, Erich Fromm,

Arnold Van Gennep, Joseph Cambell, René Girard, Bruno Bettelheim. Zaplecze nauk religioznawczych, antropologicznych, psychologicznych i filozoficznych uważam za niezbędne w interpretacji tekstu literackiego, jednak w centrum mojego zainteresowania jest dzieło i to odczytywaniu znaczeń podporządkowane zostają wszelkie odniesienia. Wykorzystuję w swoich badaniach wnioski formułowane dzięki użyciu różnych metodologii. Ważne są dla mnie na przykład ustalenia Eleazara Mielecinskiego, choć metody strukturalistycznej, która temu badaczowi jest bliska, nie uważam za wystarczającą. Za nadrzędne uznaję przede wszystkim hermeneutyczne zasady lektury, wychodzę od szczegółów, by umieścić je w perspektywie tworzonej przez autora całości i odkryć drogi prowadzące od niej ku diagnozie zewnętrznego świata.

Rozważania i interpretacje odnoszę do ustaleń literaturoznawców, którzy omawiali niektóre wybrane przeze mnie utwory i wskazywali na związki z mitem czy rytuałem, nawet jeśli uwagi te miały charakter cząstkowy. Ważne jest dla mnie bowiem także odnotowanie interpretacyjnych tropów, ku którym prowadzą te nawiązania, oraz skonfrontowanie ich z całościową koncepcją wykorzystywania strategii mityzacyjnej w polskiej prozie współczesnej. Mimo że część esejów zawartych w monografii oparta została na publikowanych wcześniej artykułach, wszystkie zostały gruntownie przejrane i uzupełnione o odniesienia do najnowszych pozycji związanych z poruszonymi zagadnieniami.

Eseje zamieszczone w książce mają zatem charakter interpretacyjny, choć ich poszczególne fragmenty są próbą usystematyzowania używanych pojęć i wyróżnianych kategorii. Tytułowe tropy mitu i rytuału nie uwidaczniają się w omawianej prozie na jednakowych zasadach, autorów różni także stopień świadomego i celowego wykorzystywania tych nawiązań. Interesuje mnie zarówno odtwarzanie autorskiego zamysłu, jak i – w większym nawet stopniu – lektura, która pozwala mi wykroczyć poza możliwe do ustalenia założenia pisarzy. Trudno było zatem przyjąć precyzyjne kryteria podziału, dlatego zdecydowałam się na ujęcie rozważań we wspomnianych trzech kręgach tematycznych, które pozostają ze sobą w związku, przenikają się i uzupełniają.

W pierwszej części *Centrum i peryferia – w poszukiwaniu porządku świata* omawiam utwory, które nawiązują do mitu jako opowieści o uporządkowanej Całości. W pierwszym rozdziale koncentruję się na wskazaniu podstawowych rozróżnień terminologicznych, kontekstu badań kulturowych, religioznawczych i wreszcie literaturoznawczych podejmujących refleksję nad rozumieniem i znaczeniem mitu. Szczególną rolę odgrywa tu z jednej strony ujęcie mitu w myśli Mircei Eliadego, ponieważ to właśnie jego prace stanowiły punkt odniesienia dla badaczy w drugiej połowie XX wieku, w największym stopniu też

spopularyzowały problematykę, wpłynęły na świadomość zarówno twórców, jak i odbiorców literatury. Z drugiej strony w perspektywie polskiej tradycji literackiej wyjątkowe znaczenie ma koncepcja mityzacji i proza Brunona Schulza. Wskazując na obecność specyficznego nurtu w polskiej prozie, którego wyznacznikiem jest mityzacja rozumiana jako szczególny rodzaj ukształtowania dzieła, charakteryzuję jej podstawowe cechy. Rozważania o podejmowanych strategiach mityzacyjnych ilustruję przykładami z prozy między innymi Tadeusza Nowaka, Wiesława Myśliwskiego, Olgi Tokarczuk.

Istotnym źródłem mityzujących fabuł jest kultura ludowa. W związku z tym omawiam powieść *Wniebogłosy* i Nowakową koncepcję porządku uniwersum oraz ocalającej roli twórczego słowa osadzoną głęboko w ludowym wyobrażeniu świata i mitycznej wizji Całości. W rozważaniach tych obecne są nawiązania do myśli autora *Sklepów cynamonowych*, co stanowi element wspólny wielu utworów posługujących się mityzacją. Temu zagadnieniu w odniesieniu do literatury przełomu XX i XXI poświęcony jest esej o Schulzowskich tropach. Dokonywane tu analizy i interpretacje pozwalają wskazać, że elementem łączącym omawiane teksty jest rozumienie literatury jako opowieści nie tyle odzwierciedlającej rzeczywistość, co prowadzącej ku jej istocie, ku odkrywaniu jej porządku. Służącą temu metodę stanowi mityzacja rozumiana jako szczególny sposób ukształtowania literackiego tworzywa.

Kolejne dwa eseje poświęcone zostały omówieniu zagadnień związanych z mityzacją w odniesieniu do wybranych przykładów prozy Andrzeja Stasiuka i Olgi Tokarczuk. W pierwszym z nich wskazuję na mityczny kontekst wędrówki narratora-bohatera. Sytuuje się on wobec czasu, przestrzeni, natury i kultury w poszukiwaniu porządku, który mógłby stanowić punkt odniesienia. Wykorzystanie elementów charakterystycznych dla struktury i funkcji opowieści mitycznej pozwala uwypuklić najważniejsze tematy tej prozy: relację pomiędzy poznającym „ja” a światem oraz wzajemne stosunki „kultury Zachodu” rozumianej jako centrum i „kultury Wschodu”, czyli peryferii. W powieści *Anna In w grobowcach świata* nawiązania do mitu są znacznie bardziej demonstrowane, omawiając zagadnienie wskazuję sposoby mityzowania u Tokarczuk i zaznaczam jednocześnie, że wykorzystanie elementów struktury mitu nie zawsze idzie w parze z umiejętnością oddania jego istoty i nie wystarcza, by go uaktualnić.

W pierwszej części umieściłam także teksty poświęcone utworom, w których kontekst mityczny jest mniej widoczny, w większym natomiast stopniu wiążą się one z poszukiwaniem wzorca stanowiącego punkt odniesienia. W esejach tych odnajduję podobieństwo do opowieści mitycznej zawarte nie w strukturze tekstu, a w podjętej roli. Polega ona na

DS.

objaśnianiu świata, zmierzaniu ku rozumieniu przez stwarzanie – używając sformułowania Wojciecha Karpińskiego – „siatki widzenia”. Określenie to rozumiem jako swoisty model ustanawiający porządek czytania rzeczywistości. Przykładem są eseje Karpińskiego, Marka Zagańczyka i Adama Szczucińskiego budujące ów wzór w nawiązaniu do kontekstu kultury włoskiej. W *Praskim elementarzu* Aleksandra Kaczorowskiego taką rolę pełni Praga, jest to jednak także opowieść o szczególnej czasoprzestrzeni, przestrzeni wyobrażonej istniejącej równoległe z realną. W dwóch tych esejach zestawiam z jednej strony teksty odnoszące się do kultury przypisywanej sferze „centrum” (Włochy), z drugiej zaś – „peryferiom” Zachodu (Praga). Zarówno „centrum”, jak i „peryferia” poddawane są procesowi mitologizowania, a w opowieści o nich autorzy wykorzystują poetykę mitu.

Część druga: *Pejzaże dzieciństwa – w poszukiwaniu źródeł* zawiera rozważania i interpretacje dotyczące wykorzystania motywu dzieciństwa w perspektywie mityzującej. Jako przykład posłużyły mi utwory Tadeusza Konwickiego i Tadeusza Nowaka (także w porównaniu z prozą Oty Pavla, czynię tu jedyny wyjątek wprowadzając omówienie pisarza niepolskiego, co szczegółowo uzasadniam w tekście). Analiza debiutanckich *Przebudzeń* Nowaka pozwala mi wskazać – charakterystyczne dla doświadczeń bohaterów polskiej prozy drugiej połowy XX wieku wykorzystującej nawiązania do mitu – etapy uświadamiania sobie braku. Doznanie utraty obejmuje podstawowe obszary ludzkiej egzystencji (sferę sacrum, doznań metafizycznych, systemu wartości, poczucia sensu) i prowadzi do przekonania, iż jedynie opowieść wyrażać może tęsknotę za Całością i pełnić rolę scalającą ludzkie doświadczenie.

Osobny przypadek stanowi proza, w której ukazywane jest dzieciństwo w PRL-u. W analizowanych tu utworach wykorzystana zostaje narracyjna perspektywa dziecka, obecne są nawiązania do biografii autorów, realia konkretnego czasu historycznego. Dostrzegam w nich jednak strategię mityzacyjną i pokazuję, że jej wykorzystanie służy dociekaniom prawdy o sobie i świecie.

Dominującym tematem w części trzeciej: *Pejzaże wewnętrzne – w poszukiwaniu siebie* są rozważania dotyczące tożsamości w powiązaniu z problematyką zawartą w pojęciu inicjacji. Sięgam tu w głąb wieku XX przywołując przykład powieści Józefa Wittlina, ponieważ ważne jest wskazanie na szczególne skutki zastosowania pewnych elementów schematu inicjacyjnego – pozwala to uwypuklić rozbieżności między wzorem a historią bohatera, któremu rytuał nie zapewnia już pełnej zgody z uniwersum i możliwości odnalezienia własnego miejsca w uporządkowanej Całości. Taka strategia wykorzystania schematu inicjacyjnego – polegająca na konstruowaniu elementów świata przedstawionego

zgodnie z mitycznym modelem przy jednoczesnym zaburzaniu tej odpowiedniości – znajduje w literaturze późniejszej różne ujęcia. Przedstawiam to na przykładzie analizy obecności tego schematu oraz pojęcia inicjacji jako kontekstu interpretacyjnego w twórczości Czesława Miłosza. Przywołując prace badaczy uwzględniających pojęcie inicjacji w interpretacji dzieł pisarza, przedstawiam własne wnioski dotyczące znaczenia kontekstu inicjacyjnego dla rozumienia sensów omawianych utworów.

Wykorzystanie schematu obrzędu przejścia wyraźnie uwidacznia się w prozie lat dziewięćdziesiątych. Na wybranych, charakterystycznych przykładach (*Szkoła bezbożników* Wilhelma Dichtera, *Podróż ludzi Księgi* Olgi Tokarczuk oraz *Biały kruk* Andrzeja Stasiuka) pokazuję jak rozwijana jest strategia wykorzystania schematu inicjacyjnego. Prowadzi ona do podania w wątpliwość możliwości uzyskania pełnej zgody ze światem i akcentuje doznanie zagubienia współczesnego człowieka.

Tropy mitu i rytuału wiodą ku problematyce związanej z rozpoznawaniem przez bohaterów własnej tożsamości. Tematyka ta pojawia się w mniejszym lub większym stopniu we wszystkich esejach zbioru, trzy ostatnie teksty wysuwają ją na plan pierwszy. Powracam tu do prozy Nowaka, Kornhausera i Stasiuka ukazując wybrane utwory w perspektywie relacji bohaterów z innym. Konfrontacja z odmiennością skłania bohaterów do stawiania pytań o własną tożsamość, ale i o możliwość rozpoznawania sensu egzystencji. Kwestię rozpatrywania się w pejzażach wewnętrznych protagonisty, które prowadzić ma do dookreślenia własnej tożsamości omawiam na przykładzie prozy Aleksandra Jurewicza. To kolejne ujęcie całościowego sensu istnienia przez odniesienie do historii mitycznej. Analiza tekstu pozwala ukazać, że celem pisarza jest próba ocalania minionych światów, a współcześnie możliwość taką daje jedynie słowo. Wariantem scalającej opowieści jest także *Lekcja angielskiego* Wilhelma Dichtera, w której – znów przez autobiograficzne nawiązania – podjęty zostaje temat dylematu kształtowania własnej tożsamości, doznawania inności i obcości, wreszcie możliwości osiągnięcia zgody ze sobą i światem, co było wszakże celem mitycznych opowieści i związanego z nimi rytuału inicjacji. Trop ten prowadzi ku nadziei pokładanej w sile literackiego słowa.

Odniesienie fabuły oraz metod konstruowania dzieła do kontekstu mitycznego i rytualnego pozwala zaobserwować z jednej strony różnorodność tych realizacji, z drugiej jednak – punkty wspólne wskazujące tendencje prozy drugiej połowy XX wieku i początków XXI. Łączą je próby odpowiedzi na kluczowe pytania egzystencjalne oraz rozpoznania dotyczące roli dzieła literackiego jako opowieści scalającej, choć te ostatnie nie zawsze muszą przynosić optymistyczne odpowiedzi.

Sądzę, że przedstawione w mojej monografii interpretacje i ustalenia mają dwojakie znaczenie. Przede wszystkim łączę obecne w refleksji literaturoznawczej wątki dotyczące nawiązań do mitu i rytuału oraz ich funkcji, a także wskazuję i omawiam stosowane strategie mityzacyjne oraz cele ich wykorzystania. Zamieszczone w książce interpretacje poszczególnych dzieł mogą być przydatne dla badaczy dorobku ich autorów, wnoszą bowiem wnioski istotne dla odczytywania całej twórczości.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych.

Monografia *Tropy mitu i rytuału. O polskiej prozie współczesnej* – nie tylko najnowszej przedstawiona jako osiągnięcie naukowe jest rezultatem moich wieloletnich zainteresowań badawczych. Znalazły one odzwierciedlenie już w mojej pracy magisterskiej zatytułowanej: *Symbolika widzenia świata w powieści Tadeusza Nowaka pt. „A jak królem, a jak katem będziesz a rytuał inicjacji”*. W książce *W kręgu mitu, magii i rytuału. O prozie Tadeusza Nowaka* rozszerzyłam pole badań i wzięłam pod uwagę wszystkie powieści i opowiadania tego pisarza. Poświęciłam uwagę właśnie prozie także dlatego, że wcześniej badacze zajmowali się zagadnieniami związanymi z mitem przede wszystkim w odniesieniu do poezji Nowaka.

Punktem wyjścia były dla mnie wypowiedzi autora *Diabłów* dotyczące mitów i obrzędów, czy szerzej kultur archaicznych, a także rodzimej kultury ludowej. Świadczą one nie tylko o zainteresowaniu tematem, ale dowodzą, że pisarz przypisywał tym elementom znaczącą rolę. Wielokrotnie wspominał, iż pragnie uchwycić połączenie tradycji różnorodnych systemów kulturowych, polskiego folkloru i przekazu biblijnego. Uważał je za uniwersalne źródło naszej wiedzy o świecie i człowieku. Potraktowałam motywy mityczne, elementy magii i rytuałów obecne w fabułach utworów jako tematyczną całość i poświęciłam im kolejne części książki. Rozpatrywałam sposób ich ukazywania, funkcjonowanie i znaczenie w poszczególnych utworach tworząc obraz prozy Nowaka, oraz zmierzając do rekonstrukcji świata wyobraźni artystycznej pisarza, która czerpie z mitu, folkloru, opowieści biblijnych. Omawiałam różnorodność sposobów wykorzystania przez pisarza motywów proweniencji mitycznej i magicznej oraz ich wzajemnych wpływów. Wykazałam również, iż wykorzystanie elementów mitu, magii i rytuału pozwala pisarzowi poruszyć najistotniejsze problemy natury filozoficznej, fundamentalne dla określenia przez człowieka własnej sytuacji egzystencjalnej.

Tytuł całości mógłby sugerować, że uznaję mit, magię i rytuał za odrębne i równorzędne sfery kulturowe, tak jednak nie jest, co szczegółowo wyjaśniłam. Istotną rolę w

28.

moich rozważaniach odgrywa teza, iż społeczność ukazywana w omawianych dziełach częstokroć postrzega rzeczywistość w sposób zgodny z zasadami myślenia mitycznego. Magię i rytuał potraktowałam jako przejawy tego myślenia, mitycznego „światopoglądu”, wskazałam związane z nimi konkretne, mniej lub bardziej jawne, elementy w świecie przedstawionym utworów Nowaka. Łącznie z nawiązaniem do motywów i tematów mitycznych uznałam je za spójny system wyrażający autorski obraz świata i stanowiący wykładnię jego sensu. Zdając sobie sprawę z wieloznaczności terminów: mit, magia, rytuał, zagadnieniom tym poświęciłam początkowe rozdziały każdej z trzech części.

Pierwszą, najobszerniejszą część książki poświęciłam właśnie mitowi. Omówiłam zatem najistotniejsze z punktu widzenia prozy Nowaka mity: raj, wędrówki, Starego Mędrca i Wielkiej Matki, śmierci i odrodzenia oraz księgi, którą określiłam jako kluczową, bowiem zawierającą przesłanie całej jego twórczości. Księga stanowi tu jednocześnie prąródło wszystkich opowieści, prawzór ludzkich losów, jest emanacją sensu i uświęcającą Całością, która chroni przed chaosem. To poprzez pisanie człowiek może włączyć się w metafizyczny porządek świata, próbować nadać sensu własnemu istnieniu czy zrozumieć istotę Zła i ambiwalencję nieodłącznie związaną z losem ludzkim. Wskazując poszczególne kręgi mitycznych motywów obecnych w prozie Nowaka zaznaczyłam, że mają różną proveniencję a pisarz dokonuje ich swoistej reinterpretacji. Zróznicowany też jest sposób ich ujawniania w fabule utworu, od bezpośredniego do sugerowanego tylko przez kontekst czy układ zdarzeń.

W części poświęconej nawiązaniom do magii wyróżniłam przedmioty, słowa, gesty, działania i obrzędy, które można odnaleźć w prozie Tadeusza Nowaka. Omawiane przykłady służyły wykazaniu, iż elementy magiczne stanowią istotne tworzywo literackie i nadają światu przedstawionemu swoisty charakter. Nowak tak kształtuje kreowaną przez siebie rzeczywistość, by zasady magiczne były często uzasadnieniem działań i przekonań bohaterów, współtworzą one uniwersum Nowakowej wioski. Wspólnota ta ukazywana jest w odniesieniu do modelu makrokosmicznej Całości obecnego w mitycznym wzorcu.

Analizując w części trzeciej nawiązania do rytuału, zwróciłam uwagę na wątek ofiary, który decydującą rolę pełni w powieści *Diabły*. Interpretacja utworu pod tym kątem dała możliwość ukazania zamysłu pisarza związanego z problemem obecności Zła w obrębie zamkniętej wspólnoty. Cierpienie i zadawanie śmierci łączy ofiarę z rytuałem inicjacji – szczególnie istotnym z punktu widzenia całościowej interpretacji Nowakowej prozy. Omówiłam obecność wątku inicjacyjnego w różnych utworach pisarza i wykazałam, że w sposób szczególny nawiązał on do struktury tego rytuału kształtując fabułę swoich utworów. Nie tylko umieścił elementy analogiczne do tych, które towarzyszą obrzędom inicjacyjnym,

ale sam w pewnym sensie „stworzył” rytuał, czyniąc go elementem organizującym tej prozy. Choć obraz świata w kolejnych utworach zmienia się, wpisywany jest w ten sam schemat, odnoszony do tego samego systemu wartości. Koncepcja powtarzalności i uniwersalizmu determinuje kształt dzieła Nowaka. Konstatacje te doprowadziły mnie do wniosku, że mit, magia i rytuał jako określona całość spojona przez kategorię myślenia mitycznego pełnią w omawianej prozie funkcję narzędzia wyjaśniającego sens rzeczywistości, ułatwiają zrozumienie jej i odnalezienie własnego w niej miejsca.

W metodologii badań wykorzystałam zarówno koncepcje krytyki tematycznej (i archetypowej), jak i zasady hermeneutyczne. Metody badawcze podporządkowałam nadrzędemu celowi, którym było zaprezentowanie spójnego systemu wykorzystania wyobrażeń i struktur mitycznych w prozie Tadeusza Nowaka. Kontekstem rozważań były także rozprawy z zakresu religioznawstwa, antropologii kulturowej, mitoznawstwa oraz psychoanalizy.

Zarówno rozprawa doktorska, jak i przygotowana na jej podstawie książka, zostały wysoko ocenione przez znawcę twórczości Tadeusza Nowaka prof. Stanisława Balbusa.

Zainteresowania badacze, które znalazły odzwierciedlenie w obu omówionych wyżej książkach wyznaczają główny obszar mojej pracy naukowej. Od czasu uzyskania stopnia doktora sukcesywnie publikowałam artykuły z tomach zbiorowych i czasopismach naukowych. Część z nich stanowiła podstawę esejów, które złożyły się na książkę *Tropy mitu i rytuału. O polskiej prozie współczesnej – nie tylko najnowszej*. Poświęciłam jednak tym zagadnieniom także kilka innych tekstów. Nieustannie wracam do twórczości Tadeusza Nowaka, ponieważ odnajduję w jego dziełach ciągle nowe, nieomawiane jeszcze zagadnienia. Zestawiam jego metody twórcze i podejmowaną tematykę z innymi dziełami, nie tylko literackimi. Przykładem tego są rozważania zawarte w artykule *Tadeusz Nowak – Marc Chagall. Pokrewieństwa wyobraźni*. Analizuję w nim podobieństwa inspiracji twórczych, podejmowanych tematów, a przede wszystkim poetyki twórczości Marca Chagalla i Tadeusza Nowaka. Dowodzę, że łączy ich mityzowanie ukazywanej rzeczywistości, rozumiane jako działanie upodabniające dzieło sztuki do opowieści sakralnej, której celem jest umożliwianie doznań metafizycznych, przybliżanie człowieka do poznania własnej natury, świata i zasad nim rządzących. Z tematyką mityzacji związany jest także artykuł *Tunguski katar – czyli zmityzowany fatalizm. Wokół powieści Adama Bodora*. Omawiam w nim dwa utwory węgierskiego pisarza wskazując na wykorzystanie przez niego poetyki mitu w konstruowaniu struktury tych tekstów. Celem tego zabiegu nie jest jednak ukazanie wizji świata

uporządkowanego i sensownego, jak miało to miejsce w opowieściach mitycznych, lecz jej zanegowanie. Zajął się twórczością Bodora nieprzypadkowo – moje zainteresowania dotyczą bowiem również literatury krajów Europy Środkowej, choć znajduje to w większym stopniu wyraz w sferze mojej działalności popularyzatorskiej.

Problematyka związana z wykorzystaniem schematu inicjacyjnego łączy się z zagadnieniami dotyczącymi poszukiwań własnej tożsamości. Poświęciłam im eseje zawarte w trzeciej części książki *Tropy mitu i rytuału*. Z tematyką tą związane są dwa inne artykuły: *Doświadczenie zerwania z tradycją w polskiej prozie lat 90-tych*. (W. Dichter „Koń Pana Boga”, „Szkoła bezbożników”, S. Chwin „Hanemann”) oraz *Niepewny byt wspólnoty – wokół „Naszej klasy” Tadeusza Słobodzianka*. W pierwszym z nich analizuję wskazane w tytule utwory porównując sytuację ich głównych bohaterów – doświadczających utraty punku odniesienia, zerwania z tradycją, która pozwalałaby zbudować własną tożsamość. W drugim z wymienionych artykułów podejmuję rozważania związane z wątkiem holokaustowym – kluczowym także dla prozy Dichtera. Zajmuje mnie tu jednak przede wszystkim kwestia mitologizacji wspólnoty, jej obraz i sposób przedstawiania w dramacie Słobodzianka.

Osobne miejsce w mojej pracy badawczej zajmują artykuły poświęcone poezji. Są to w zdecydowanej większości teksty interpretacyjne. Łączy je tematyka omawianych utworów – to szeroko rozumiane aspekty metafizyczne, zagadnienia związane z dociekaniem porządku ludzkiej egzystencji. Przygotowuję obecnie książkę, na którą złożą się interpretacje wierszy podejmujących te problemy. Wśród artykułów już opublikowanych znalazły się teksty poświęcone utworom Zbigniewa Herberta (*Trochę o duszy*, „Pan Cogito. Aktualna pozycja duszy”, Tadeusza Nowaka (*TO Tadeusza Nowaka, czyli o niemożliwych i koniecznych próbach*), Wisławy Szymborskiej i Adama Zagajewskiego (*Kilka słów o duszy w polskiej poezji współczesnej* – w tekście tym omawiam także wiersze innych poetów, w których obecny jest motyw duszy), Jerzego Kronholda (*Taniec z obecnym i przeszłym*, (Jerzy Kronhold „Epitafium dla Lucy”) i Tomasza Różyckiego (*W cieniu wulkanu. O tomiku Tomasza Różyckiego „Kolonie”*).

Wnioski z prowadzonych badań sukcesywnie wykorzystuję w przygotowywaniu referatów na konferencje naukowe. Swoje wystąpienia wygłosiłam na osiemnastu konferencjach krajowych i międzynarodowych, sześć z nich organizowałam. Szczegółowo wymieniam je w załączonym wykazie publikacji i osiągnięć.

Istotne miejsce w mojej pracy zajmuje redakcja naukowa tomów zbiorowych, których tematyka wiąże się z moimi zainteresowaniami badawczymi. Jestem redaktorem lub współredaktorem jedenastu książek naukowych, wydawanych między innymi przez

Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Universitas, Wydawnictwo Naukowe Akademii Techniczno-Humanistycznej, Instytut Myśli Józefa Tischnera (Seria Biblioteka Pana Cogito).

W 2013 roku byłam organizatorem i uczestnikiem projektu „Czuli barbarzyńcy. O kulturze czeskiej w XX wieku” współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżetu państwa w ramach „Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007 – 2013”. Projekt obejmował część naukową, partnerem był Uniwersytet w Ostrawie. W ramach projektu zorganizowano między innymi spotkania studentów czeskich i polskich w Bielsku-Białej i Ostrawie oraz międzynarodową konferencję naukową „*Echa, ślady, inspiracje. Literatura czeska – literatura polska*”. Szerzej o projekcie piszę poniżej.

Od 2016 roku biorę udział w Warsztatach Herbertowskich (Międzynarodowej Konferencji Literaturoznawczej), uczestniczę w spotkaniach i wygłaszam referaty. Jestem członkiem Rady Naukowej Warsztatów.

W latach 2016-2019 uczestniczyłam w grantie „Obrazy Boga w literaturze polskiej XX wieku” (numer rejestracyjny: 11 H 13 0472 82; w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2016–2018). Brałam w nim aktywny udział jako uczestnik i wykonawca. Badania prowadzone w ramach grantu wykorzystałam w artykule *Trochę o duszy. „Pan Cogito. Aktualna pozycja duszy”* opublikowanym w tomie zbiorowym *Nie powinien przysyłać Syna. Etyczne i metafizyczne aspekty twórczości Zbigniewa Herberta*. Kolejne teksty przygotowuję do druku. Dotyczą one zagadnień ujętych w roboczy temat: *Znaki boskości w twórczości Tadeusza Nowaka*.

Szczególnie ważna jest dla mnie praca w redakcji czasopisma naukowego „Konteksty Kultury”, które obecnie jest pismem Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego (według listy MNiSW 8 punktów). Byłam jego współtwórcą (wraz z prof. Stanisławem Gawlińskim), od początku istnienia pisma jestem członkiem zespołu redakcyjnego, a od roku 2009 pełnię obowiązki sekretarza redakcji oraz redaktora tematycznego. Pismo rozwija się i zyskuje coraz wyższą pozycję wśród czasopism literaturoznawczych. Dążąc do umiędzynarodowienia periodyku współpracujemy z autorami i recenzentami zagranicznymi, publikujemy teksty w językach obcych, wydajemy specjalne zeszyty anglojęzyczne. W ostatnim czasie przygotowałam zeszyt poświęcony twórczości Zbigniewa Herberta „Herbert znany i nieznan” („Konteksty Kultury” 2018, z. 1). W 2019 roku redaguję dwa zeszyty: poświęcony tematyce żydowskiej oraz literaturze Europy Środkowej.

6. Działalność dydaktyczna, popularyzatorska i organizacyjna:

Szczególne miejsce w mojej działalności obok omówionych już zagadnień badawczych zajmuje problematyka związana z kulturą i literaturą czeską. Temat ten łączy obszar działań naukowych, dydaktycznych, popularyzatorskich i organizacyjnych. Za najważniejszy projekt mojego autorstwa uważam cykl „Czuli barbarzyńcy. O kulturze czeskiej w XX wieku” realizowany w Bielsku-Białej. Jestem współautorem jego koncepcji i współorganizatorem całości. Obecnie organizatorem wszystkich działań jest Stowarzyszenie „Czuli barbarzyńcy – Razem dla Europy Środkowej”, którego jestem współzałożycielem i prezesem (od 2015 roku). W ramach projektu od 2012 roku odbywają się spotkania z pisarzami, reżyserami, ludźmi kultury, liczne prezentacje, wykłady, pokazy filmów. Celem edukacyjnym projektu jest prezentowanie kultury i historii czeskiej, rozważanie związków w kulturze naszych krajów, zagadnienia stosunków polsko-czeskich w XX i XXI wieku, wzajemne relacje w literaturze. Gośćmi byli między innymi Mariusz Surosz, Aleksander Kaczorowski, Antoni Kroh, Jerzy Kronhold, Mariusz Szczygieł, Robert Makłowicz, Paweł Huelle oraz wykładowcy uniwersyteccy, między innymi: Anna Car, Leszek Engelking, Stanisław Gawliński, Zofia Tarajło-Lipowska, Józef Zarek. Wśród gości z Czech zaproszenie przyjęli: reżyser Petr Zelenka, pisarze: Petr Šabach, Radka Denemarkova, Petra Hulova, Jan Novák oraz wieloletni sekretarz Bohumila Hrabala – Tomáš Mazal z projektem „Via Hrabal”. Wśród imprez towarzyszących można wymienić: koncert Jaromira Nohavicy, koncert Artura Andrusa oraz spektakl teatralny *Love story* na podstawie prozy Bohumila Hrabala w wykonaniu Teatru M.I.S.T. z Krakowa. Odbyły się również dwie konferencje naukowe: „Echa, ślady, inspiracje. Literatura czeska – literatura polska” i „Echa, ślady, inspiracje. Literatura czeska – literatura polska. Druga odsłona”. Zostały wydane dwie recenzowane publikacje naukowe. W 2013 roku pozyskaliśmy na realizację cyklu środki unijne (w ramach „Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007 – 2013”), partnerem projektu był Uniwersytet w Ostrawie. W 2016 roku działania realizowaliśmy pod nazwą: Międzynarodowy Projekt *FORUM POLSKO-CZESKIE NA RZECZ ZBLIŻENIA SPOŁECZEŃSTW, POGŁĘBIONEJ WSPÓŁPRACY I DOBREGO SASIEDZTWA 2016* FINANSOWANY MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH: Festiwal kultury czeskiej „Czuli barbarzyńcy 2016”. Dokumentacja poszczególnych edycji: <http://www.czulibarbarzyncy.net.pl/>. Spotkania organizowane w ramach cyklu są wysoko oceniane w środowisku twórców i wydawców związanych z kulturą czeską. Moje działania w obrębie projektu znajdują odzwierciedlenie między innymi w kilkunastu rozmowach z twórcami. Szczegółowo wymieniam je w załączonym wykazie publikacji.

a) Działalność dydaktyczna:

Zajęcia dydaktyczne na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego (wcześniej Instytut Filologii Polskiej) prowadzę do 2001 roku. Obejmowały one następujące przedmioty: historia literatury polskiej XX wieku, historia literatury polskiej po 1989 roku, interpretacja dzieła literackiego, poetyka z elementami teorii literatury, obecnie (od 2016 roku) prowadzę ćwiczenia z historii literatury polskiej 1918-1945 i historii literatury polskiej 1945-1989. Przygotowałam także dwa autorskie cykle semestralne: wykład monograficzny „Mityzacja w prozie polskiej XX wieku” oraz realizowany dwukrotnie: „Kosmopolak, prowincjusz, klient «second handu». Powojenni pisarze polscy wobec Europy”. Cykl ten na wniosek studentów prowadziłam także w Instytucie Filologii Słowiańskiej UJ.

W latach 2001-2015 w Kolegium Nauczycielskim w Bielsku-Białej prowadziłam zajęcia z literatury współczesnej i poetyki oraz poetyki z elementami teorii literatury. Od roku akademickiego 2004/2005 do 2014/2015 prowadziłam seminaria licencjackie, łącznie pod moim kierunkiem powstało około 60 prac licencjackich, wiele z nich zostało nagrodzonych.

W latach 2000-2005 wykładałam na Studiach Podyplomowych dla Polonistów (Fundacja Towarzystwa Szkolnego im. M. Reja i Wyższa Szkoła Administracji w Bielsku Białej). Opracowałam w związku z tym trzy autorskie programy wykładów. Od 2016 roku prowadzę zajęcia z literatury współczesnej i literatury dla dzieci i młodzieży w ramach studiów podyplomowych Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej. Od roku 2013 współpracuję z Regionalnym Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Bielsku-Białej, prowadzę tam wykłady, konferencje i warsztaty dla nauczycieli języka polskiego wszystkich typów szkół, poświęcone zagadnieniom związanym z nauczaniem o literaturze, promocją czytelnictwa dzieci i młodzieży, wdrażaniem podstawy programowej w nauczaniu języka polskiego.

Moja praca dydaktyczna nie ogranicza się do uczelni – od początku swojej drogi zawodowej podejmowałam działania adresowane do młodzieży szkolnej. W latach 2002-2008 prowadziłam zajęcia dla młodzieży ze Społecznego Liceum im. M. Reja w Bielsku-Białej oraz w ramach działalności Beskidzkiego Forum Młodych Badaczy Kultury. Wielokrotnie wygłaszałam także wykłady dotyczące literatury współczesnej, między innymi w Książnicy Beskidzkiej oraz podczas Dni Otwartych w Kolegium Nauczycielskim w Bielsku-Białej. Z kolei w latach 2012-2014 prowadziłam zajęcia w ramach lekcji uniwersyteckich w Liceum Ogólnokształcącym im. Mikołaja Kopernika w Żywcu.

b) Działalność popularyzatorska:

Do aktywności w tej sferze zaliczam publikacje recenzji i innych tekstów o charakterze popularyzatorskim (wymieniam je szczegółowo w załączonym wykazie publikacji). Omawiane w nich utwory wiążą się z moimi zainteresowaniami badawczymi (twórczość Tadeusza Nowaka, związki literatury z mitem i rytuałem, literatura Europy Środkowej). Prowadzę spotkania z pisarzami, zapis niektórych z nich został opublikowany. Oprócz wspomnianych już rozmów z twórcami związanych z cyklem „Czuli barbarzyńcy” drukiem ukazała się również rozmowa z Adamem Zagajewskim, w najbliższym czasie ukaże się rozmowa z Jerzym Kronholdem.

Przygotowywałam autorskie projekty działań dydaktyczno-popularyzatorskich, dwa najważniejsze z nich to:

- a) Inny/Obcy? – projekt dotyczący problematyki stereotypów w postrzeganiu odmienności. Obejmował on spotkania młodzieży licealnej i studentów Kolegium z zaproszonymi literaturoznawcami, podczas których odbywały się wykłady, referaty młodzieży i wspólne dyskusje. W ramach projektu przeprowadzono trzy edycje konkursu literackiego dla licealistów Inny/Obcy? Konkurs był kontynuowany po likwidacji Kolegium w 2015r. przez Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Bielsku-Białej w latach 2015-2018.
- b) Festiwal Książki – cykliczna impreza dla uczniów szkół podstawowych mająca na celu popularyzowanie wiedzy o literaturze i promocję czytelnictwa, organizowana od 2010 roku w Kolegium Nauczycielskim. Całość projektu została przeze mnie opracowana pod względem merytorycznym, metodycznym i organizacyjnym. Od 2016 roku impreza jest kontynuowana przez Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Bielsku-Białej we współpracy z Akademią Techniczno-Humanistyczną w Bielsku-Białej oraz z Pedagogiczną Biblioteką Wojewódzką w Bielsku-Białej. Nadal jestem jej głównym organizatorem i koordynatorem. Łącznie w dziewięciu edycjach Festiwalu wzięło udział około 700 dzieci.

Moja działalność została doceniona. Otrzymałam między innymi odznaczenia i nagrody:

- Nagrodę Ministra Edukacji Narodowej za wybitne osiągnięcia w pracy dydaktycznej i wychowawczej (2012r.)
- Medal Komisji Edukacji Narodowej za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania (2009r.)

- wielokrotnie Nagrodę Dyrektora Kolegium Nauczycielskiego (w latach 2004–2015)

c) Działalność organizacyjna:

Opisane powyżej inicjatywy często wiążą się także z pracą organizacyjną. W tym miejscu chciałabym wymienić krótko jeszcze kilka innych działań:

- w 2005 roku byłam koordynatorem do spraw organizacji Festiwalu Nauki z ramienia Wydziału Polonistyki UJ;
- w 2006 roku byłam sekretarzem trzech komisji rekrutacyjnych Wydziału Polonistyki UJ;
- w latach 2004-2014 sprawowałam funkcję kierownika specjalności język polski w Kolegium Nauczycielskim z Bielsku-Białej, w związku z tym byłam członkiem Rady Programowej i Rady Bibliotecznej KN oraz wykonywałam wiele zadań związanych z prowadzeniem specjalności; byłam członkiem komisji podczas egzaminów licencjackich od roku akademickiego 2004/2005 do 2014/2015;
- w 2012 roku przewodniczyłam zespołowi przygotowującemu dokumentację kierunku filologia polska związaną z planami przekształcenia Kolegium w Wyższą Szkołę Zawodową; dokumentacja obejmowała program studiów dostosowany do wymogów systemu bolońskiego (m.in. szczegółowe opracowanie efektów kształcenia oraz poszczególnych modułów kształcenia);
- w 2019r. jestem członkiem Rady Programowej Wydziału Humanistyczno-Społecznego Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej;

Omówiłam powyżej najistotniejsze obszary moich działań, wybrane publikacje i osiągnięcia. Szczegółowy wykaz załączam w osobnym dokumencie.

Daroko Suwó

23.04.2019r.